Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

6. oktoober 2015*

Apellatsioonkaebus — Konkurents — Riigiabi — Taani ametiasutuste antud abi riigi osalusega ettevõtjale Danske Statsbaner (DSB) — Avaliku teenindamise lepingud reisijateveoteenuste osutamiseks raudteel Kopenhaageni (Taani) ja Ystadi (Rootsi) vahel — Otsus, millega abi tunnistatakse tingimuslikult siseturuga kokkusobivaks — Materiaalõigusnormide ajaline kohaldamine

Kohtuasjas C-303/13 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 3. juunil 2013 esitatud apellatsioonkaebus,

Euroopa Komisjon, esindajad: L. Armati ja T. Maxian Rusche, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

teine menetlusosaline:

Jørgen Andersen, elukoht Ballerup (Taani), esindajad: advokaadid J. Rivas Andrés, G. van de Walle de Ghelcke ja M. Nissen,

hageja esimeses kohtuastmes,

keda toetavad:

Dansk Tog, asukoht Kopenhaagen, esindajad: advokaadid J. Rivas Andrés, G. van de Walle de Ghelcke ja M. Nissen,

menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

Taani Kuningriik, esindajad: C. Thorning ja V. Pasternak Jørgensen, keda abistas *advokat* R. Holdgaard,

Danske Statsbaner SV (DSB), asukoht Kopenhaagen, esindaja: *advokat* M. Honoré,

menetlusse astujad esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, asepresident K. Lenaerts, kodade presidendid A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, kohtunikud A. Rosas, A. Arabadjiev (ettekandja), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund ja C. Lycourgos,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikus menetluses ja 10. märtsi 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 21. mai 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Komisjon palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu otsus Andersen *vs*. komisjon (T-92/11, EU:T:2013:143; edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus"), milles see kohus osaliselt tühistas komisjoni 24. veebruari 2010. aasta otsuse 2011/3/EL Taani transpordiministeeriumi ja Danske Statsbaneri vahel veoteenuste osutamiseks sõlmitud avaliku teenindamise lepingute kohta (riigiabi C 41/08 (*ex* NN 35/08)) (ELT 2011, L 7, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus").

2 Danske Statsbaner SV (DSB) (edaspidi „DSB") ja Taani Kuningriik paluvad oma vastuapellatsioonkaebustes samuti, et vaidlustatud kohtuotsus tühistataks.

Õiguslik raamistik

Määrus (EMÜ) nr 1191/69

3 Nõukogu 26. juuni 1969. aasta määruse (EMÜ) nr 1191/699 raudtee-, maantee- ja siseveetranspordis osutatavate avalike teenuste kontseptsioonist tulenevaid kohustusi puudutavate liikmesriikidepoolsete meetmete kohta (EÜT L 156, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 19), muudetud nõukogu 20. juuni 1991. aasta määrusega (EMÜ) nr 1893/91 (EÜT L 169, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 314), (edaspidi „määrus nr 1191/69"), artikkel 5 on sõnastatud järgmiselt:

„1 Igasugune toimimis- või veokohustus loetakse majandusliku halvemuse tekitajaks, kui finantskohustuse vähendamine, mis võiks tuleneda kõnealust kohustust mõjutava teenuse või teenuste rühma osutamise kohustuse täielikust või osalisest lõpetamisest, ületab kõnealusest lõpetamisest tuleneva tulude vähenemise.

[…]

2. Tariifikohustust käsitletakse majanduslikku halvemust tekitavana, kui vahe, mis tekib kohustusega seotud veoteenustest tulenevate tulude ning kõnealuste veoteenuste finantskohustuse vahel, on väiksem kui kõnealuste teenuste osutamisel saadavate tulude ning sellega seotud finantskohustuse vahe juhul, kui tegevus toimuks kaubanduslikel alustel, kusjuures arvesse võetakse nii kohustusega seotud teenuste kulusid kui ka turuolukorda."

4 Nimetatud määruse artikli 14 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Avaliku teenindamise leping – leping, mis sõlmitakse liikmesriigi pädevate asutuste ja vedajate vahel selleks, et osutada üldsusele piisavaid veoteenuseid.

Avaliku teenindamise leping võib hõlmata eelkõige:

— veoteenuseid, mis vastavad kinnitatud jätkuvus-, regulaarsus-, veomahu- ja kvaliteedinormidele,

— lisaveoteenuseid,

— veoteenuseid, mida osutatakse kindlaksmääratud hinnaga ja kindlaksmääratud tingimustel, eriti reisijate teatavatele kategooriatele või teatavatel marsruutidel,

— teenuste kohandamist tegelike nõuetega.

2. A valiku teenindamise lepingus on muu hulgas järgmised punktid:

a) osutatavate teenuste iseloom, eelkõige jätkuvus-, regulaarsus-, veomahu- ja kvaliteedinormid;

b) lepinguga hõlmatavate teenuste hind, mis lisatakse tariifituludele või sisaldub tariifituludes, ning kahe lepingupoole finantssuhete üksikasjad;

c) lepingu muutmise ja parandamise eeskirjad, arvestades ettenägematuid muudatusi;

d) lepingu kehtivuse aeg;

e) sanktsioonid lepingu rikkumise korral."

5 Määruse artikli 17 lõike 2 esimene lõik näeb ette:

„Käesoleva määruse kohaselt makstava hüvituse suhtes ei kohaldata [EMÜ] asutamislepingu artikli 93 lõikes 3 sätestatud eelinformeerimise korda."

Määrus (EÜ) nr 1370/2007

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 1191/69 ja (EMÜ) nr 1107/70, artikli 4 lõiked 1–3 näevad eelkõige ette:

„1. Avaliku teenindamise lepingud ja üldeeskirjad:

a) määratlevad selgesõnaliselt avaliku teenindamise kohustused, mida avaliku teenuse osutaja peab täitma ning asjaomased territoriaalsed piirkonnad;

b) kehtestavad eelnevalt objektiivsel ja läbipaistval viisil:

i) näitajad, mille põhjal hüvitis (kui seda makstakse) tuleb arvutada, ja

ii) ainuõiguste korral nende laadi ja ulatuse,

selliselt, et välditakse ülekompenseerimist. Kooskõlas artikli 5 lõigetega 2, 4, 5 ja 6 sõlmitud avaliku teenindamise lepingute puhul määratakse need näitajad kindlaks sellisel viisil, et ükski hüvitis ei või ületada avaliku teenindamise kohustuse täitmisest tulenevate netokulude ja -tulude finantsmõju katmiseks nõutavat summat, võttes arvesse avaliku teenuse osutaja sellega saadavat tulu ning mõistlikku kasumit;

c) määratletakse teenuse osutamisega seotud kulude jaotuskord. Need kulud võivad sisaldada eelkõige personalikulusid, energiakulusid, infrastruktuuriga seotud kulusid, ühistranspordisõidukite, veeremite ja reisijateveoteenuste osutamiseks vajalike rajatiste hooldus- ja remondikulusid ning püsikulusid ja asjakohast kapitalitulu.

2. Avaliku teenindamise lepingute ja üldeeskirjadega määratletakse piletimüügist saadava tulu jaotuskord; see tulu võib jääda avaliku teenuse osutajale, kuuluda väljamaksmisele pädevale asutusele või nende vahel jagamisele.

3. Avaliku teenindamise lepingute kestus on piiratud ja ei ületa […] 15 aastat reisijateveoteenuste puhul raudteel või muudel rööbasteedel."

7 Sama määruse artikli 5 lõiked 1, 3 ja 6 sätestavad:

„1. Avaliku teenindamise lepingud reisijateveo kohta sõlmitakse vastavalt käesoleva määrusega sätestatud eeskirjadele. […]

[…]

3. Iga pädev asutus, kes pöördub kolmanda osapoole poole, kes ei ole sõltuv teenusepakkuja, peab avaliku teenindamise lepingud sõlmima võistleva pakkumismenetluse alusel, välja arvatud lõigetega […] ja 6 sätestatud juhtudel. Võistleva pakkumismenetluse jaoks vastuvõetud menetlus on avatud võrdselt kõikidele ettevõtjatele ning selles järgitakse läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid. Pärast pakkumiste esitamist ja võimalikku eelvalikut võib menetlus sisaldada läbirääkimisi vastavalt nimetatud põhimõtetele, et määrata kindlaks, kuidas kõige paremini spetsiifilistele või keerukatele nõuetele vastata.

[…]

6. Kui see ei ole siseriikliku õigusega keelatud, võivad pädevad asutused otsustada sõlmida avaliku teenindamise otselepingud raudteetranspordi kohta, kuid mitte rööbastranspordiliikide, nagu metroo või trammid kohta. Erandina artikli 4 lõikest 3 ei ületa selliste lepingute kestus 10 aastat […]."

8 Määruse artikkel 6 sätestab:

„1. Sõltumata lepingu sõlmimise viisist peavad kõik üldeeskirjaga või avaliku teenindamise lepinguga seotud hüvitised olema kooskõlas artikli 4 sätetega. Kõik hüvitised, mis on seotud vastavalt artikli 5 lõigetele […] või 6 sõlmitud avaliku teenindamise otselepinguga, või üldeeskirjaga, peavad sõltumata oma laadist vastama ka lisas esitatud sätetele.

2. Komisjoni kirjalikul nõudmisel esitavad liikmesriigid kolme kuu jooksul või nimetatud nõudmises kindlaksmääratud pikema ajavahemiku jooksul kogu teabe, mida komisjon peab vajalikuks, et otsustada, kas eraldatud hüvitis on vastavuses käesoleva määrusega."

9 Nimetatud määruse artikli 8 „Üleminekusätted" lõiked 2 ja 3 sätestavad:

„2. Ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, peab avaliku teenindamise lepingute sõlmimine transpordi kohta raudteel ja maanteel olema käesoleva määruse artikliga 5 vastavuses alates 3. detsembrist 2019. Selle üleminekuperioodi jooksul võtavad liikmesriigid meetmeid vastavuse järkjärguliseks saavutamiseks artikliga 5, et vältida tõsiseid struktuurilisi probleeme eelkõige veojõudlusega seoses.

Kuue kuu jooksul pärast üleminekuperioodi esimest poolt esitavad liikmesriigid komisjonile eduaruande, milles toovad esile artikli 5 kohase avaliku teenindamise lepingute sõlmimise järkjärgulise rakendamise. Liikmesriikide eduaruannete alusel võib komisjon teha liikmesriikidele ettepaneku asjakohaste meetmete võtmiseks.

3. Lõike 2 kohaldamisel ei võeta arvesse avaliku teenindamise lepinguid, mis on kooskõlas ühenduse ja liikmesriigi õigusega sõlmitud:

a) ausa võistleva pakkumismenetluse alusel enne 2000. aasta 26. juulit;

b) muu menetluse kui võistleva pakkumismenetluse alusel enne 2000. aasta 26. juulit;

c) võistleva pakkumismenetluse alusel alates 2000. aasta 26. juulist ja enne 3. detsembrit 2009;

d) muu menetluse kui võistleva pakkumismenetluse alusel alates 2000. aasta 26. juulist ja enne 3. detsembrit 2009.

Punktis a osutatud lepingud võivad jääda kehtima oma tähtaja lõpuni. Punktides b ja c osutatud lepingud võivad jääda kehtima oma tähtaja lõpuni, kuid mitte kauemaks kui 30 aastat. Punktis d osutatud lepingud võivad jääda kehtima oma tähtaja lõpuni, kui nad on piiratud kestusega, mis on võrreldav artiklis 4 osutatud kestustega.

Avaliku teenindamise lepingud võivad jääda kehtima oma tähtaja lõpuni, kui nende lõpetamine põhjustaks soovimatuid õiguslikke või majanduslikke tagajärgi ning juhul, kui komisjon on andnud oma heakskiidu."

10 Määruse nr 1370/2007 artikli 9 lõige 1 sätestab:

„Ühisturuga on kokkusobivad üksnes need avaliku teenindamise hüvitised, mida käesoleva määruse kohaselt makstakse avaliku reisijateveoteenuse osutamiseks või üldeeskirjadega kehtestatud tariifikohustuste täitmiseks. Need hüvitised on vabastatud [EÜ] artikli 88 lõikega 3 sätestatud eelneva teatamise kohustusest."

11 Määruse artikli 10 lõige 1 näeb ette:

„Määrus […] nr 1191/69 tunnistatakse kehtetuks. […]"

12 Määrus nr 1370/2007 jõustus artikli 12 kohaselt 3. detsembril 2009.

Vaidluse taust

13 J. Andersen osutab ärinime Gråhundbus v/Jørgen Andersen all bussiga veoteenuseid Taanis ja välismaal. Muu hulgas teenindab ta Kopenhaageni (Taani) ja Ystadi (Rootsi) vahelist liini. Ystad on veetee kaudu ühendatud Bornholmi saarega (Taani).

14 DSB on traditsiooniline Taani raudtee-ettevõtja. Asjaolude asetleidmise ajal kuulus DSB täielikult Taani riigile ja osutas üksnes reisijateveoteenuseid raudteel ja seotud teenuseid.

15 Alates DSB monopoli kaotamisest 1. jaanuaril 2000 on Taanis reisijateveoteenuste osutamiseks raudteel kaks korda: ärilistel alustel toimuv vaba reisijatevedu ning avalik reisijatevedu, mida reguleeritakse avaliku teenindamise lepingutega, milles võidakse teenindatavatel liinidel ette näha hüvitise maksmine.

16 Veoteenuste osutamiseks aastatel 2000–2004 oli DSB-ga sõlmitud avaliku teenindamise leping, mis puudutas kaug- ja maakonnaliine. Alates 15. detsembrist 2002 hõlmas leping ka Kopenhaageni ja Ystadi vahelist liini, kus varem kehtis vaba reisijateveo kord.

17 Aastateks 2005–2014 oli DSB-ga sõlmitud uus avaliku teenindamise leping, mis puudutas kaug- ja maakonnaliine, samuti Saksamaa rahvusvahelisi liine ning Kopenhaageni-Ystadi liini.

18 Pärast seda, kui DSB-ga sõlmitud avaliku teenindamise lepingute peale oli esitatud kaks kaebust, millest ühe oli esitanud J. Andersen, otsustas komisjon 10. septembril 2008 algatada EÜ artikli 88 lõikes 2 ette nähtud ametliku uurimismenetluse (edaspidi „menetluse algatamise otsus"). Menetluse tulemusel tegi komisjon 24. veebruaril 2010 vaidlusaluse otsuse, mille resolutsiooni artiklites 1–3 oli märgitud:

„Artikkel 1

Taani transpordiministeeriumi ja [DSB] vahel veoteenuste osutamiseks sõlmitud avaliku teenindamise lepingud on riigiabi [ELTL] artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Kõnealune riigiabi on [ELTL] artikli 93 kohaselt siseturuga kokkusobiv, tingimusel et järgitakse käesoleva otsuse artikleid 2 ja 3.

Artikkel 2

Taani lisab kõigisse [DSB-ga] sõlmitud kehtivatesse avaliku teenindamise lepingutesse käesoleva otsuse põhjendustes 222–240 ja 356 kirjeldatud tagastamismehhanismi, mille peamised tunnusjooned on järgmised:

— Lepingujärgsete maksete korrigeerimine majandusaasta lõpus brutokärpe kaudu, mille suurus määratakse kindlaks järgmise võrrandi alusel:

  Kogutulu – mõistlik kasum – kogukulu = brutokärbe

— Brutokärpe moduleerimine, võtmaks arvesse töö tõhustamist ja teenuse kvaliteedi tõstmist järgmise võrrandi ja järgmiste parameetrite kohaselt:

  Tagastamismehhanism = brutokärbe – korrektiivid (kulu Δ. + reisijakm Δ) = netokärbe

  — kulu Δ: kulude kärpimine (reisijakilomeetri kohta) võrdluses nelja viimase aasta keskmiste kuludega järgmise arvestuse kohaselt: kulude vahe reisijakilomeetri kohta võrreldes nelja viimase aasta keskmise kuluga (protsentides) korrutatud üldise tulubaasiga; ja

  — reisijakm Δ: reisijate arvu kasv reisijakilomeetrites (0,80 [Taani krooni (DKK)] reisijakilomeetri kohta);

  — tulemuslikkuse parandamisest tulenevate kärbete summa ei saa olla suurem kui konkreetse aasta brutokärbe. Seega paikneb netokärbe nulli ja brutokärpe vahel.

— Tagastamismehhanismile seatakse ülempiir, mis võimaldab tagada mõistliku kasumi säilitamise vastavalt järgmisele võrrandile ja karakteristikutele:

  Mõistlik kasum (6%) + korrektiivid (kulu Δ. + reisijakm Δ) / Omakapital < 12%

  — Arvestuses võetakse arvesse üksnes DSB omakapitali seda osa, mis vastab ettevõtte avaliku teenindamisega seotud tegevusele;

  — mõistliku kasumi ülempiiriks määratakse 12% omakapitali tootlus, kusjuures kolme aasta keskmine ei või olla suurem kui 10%.

Artikkel 3

Hüvitised, mida ettevõte Ansaldo Breda on DSB-le seoses veeremi tarnimisel ilmnenud viivitustega maksnud, tuleb üle anda Taani riigile."

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

19 J. Andersen esitas vaidlusaluse otsuse artikli 1 teise lõigu tühistamise nõudes hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 18. veebruaril 2011.

20 Taani Kuningriik ja DSB esitasid Üldkohtu kantseleisse 23. mail 2011 avalduse, et astuda komisjoni nõuete toetuseks menetlusse. Üldkohtu viienda koja presidendi 22. juuni 2011. aasta määrusega anti neile luba menetlusse astuda.

21 J. Andersen esitas oma hagi põhjenduseks kolm väidet, millest kolmanda kohaselt oli komisjon rikkunud õigusnorme sellega, et ta oli kohaldanud asjaolude suhtes mitte määrust nr 1191/69, vaid määrust nr 1370/2007.

22 Üldkohus nõustus kolmanda väitega ja tühistas seetõttu vaidlusaluse otsuse artikli 1 teise lõigu.

23 Selles osas meenutas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 40, et kui abi on antud ilma komisjonile sellest eelnevalt teatamata, siis kohaldatakse neid õigusnorme, mis kehtisid abi andmise ajal, ning lisas seejärel nimetatud kohtuotsuse punktides 46 ja 48, et kõnealusel juhul oleks vaidlusaluse abi kokkusobivust siseturuga tulnud hinnata nende materiaalõigusnormide alusel, mis kehtisid abi andmise kuupäeval – nimelt määrus nr 1191/69 –, ja et komisjon rikkus õigusnorme, kuna siinkohal kohaldas ta määrust nr 1370/2007.

Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

24 Euroopa Kohtu kantseleisse 30. septembril 2013 esitatud avalduses palus Dansk Tog, kes on Taani õiguse alusel Kopenhaagenis asutatud liit, Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 40 teise lõigu alusel luba astuda käesolevas kohtuasjas J. Anderseni nõuete toetuseks menetlusse. Euroopa Kohtu president rahuldas selle taotluse 3. aprilli 2014. aasta määrusega.

25 Komisjon oma apellatsioonkaebuses ja DSB oma vastuapellatsioonkaebuses paluvad Euroopa Kohtul:

— esimese võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus, jätta vaidlusaluse otsuse tühistamise nõue rahuldamata ja mõista kohtukulud välja J. Andersenilt;

— teise võimalusena tunnistada esimeses kohtuastmes esitatud kolmas väide põhjendamatuks, saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse ja teha otsus kohtukulude kohta hiljem.

26 Taani Kuningriik oma vastuapellatsioonkaebus palub Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus ja

— tuvastada, et määruse nr 1370/2007 vale tõlgendamine komisjoni poolt ei saa anda alust vaidlusaluse otsuse tühistamiseks.

27 J. Andersen palub Euroopa Kohtul:

— esimese võimalusena jätta apellatsioonkaebus ja vastuapellatsioonkaebused rahuldamata ning mõista komisjonilt, DSB-lt ja Taani Kuningriigilt välja nende apellatsioonkaebuse ja vastuapellatsioonkaebuste tõttu tekkinud kohtukulud;

— teise võimalusena saata asi tagasi Üldkohtusse.

28 Dansk Tog palub Euroopa Kohtul:

— esimese võimalusena jätta apellatsioonkaebus ja vastuapellatsioonkaebused rahuldamata;

— teise võimalusena saata asi tagasi Üldkohtusse;

— mõista komisjonilt, DSB-lt ja Taani Kuningriigilt välja tema kohtukulud.

Suulise menetluse uuendamise taotlus

29 Suuline menetlus lõppes 21. mail 2015 pärast kohtujuristi ettepaneku esitamist.

30 DSB taotles 10. juuli 2015. aasta kirjaga, mis saabus samal päeval Euroopa Kohtusse, suulise menetluse uuendamist.

31 DSB väitis selle taotluse põhjenduseks, et kohtujurist oli ettepanekus tuginenud õiguslikele kaalutlustele, mille suhtes menetluse pooled ei olnud saanud piisavalt oma seisukohti väljendada.

32 Sellega seoses olgu esiteks märgitud, et kodukorra artikli 83 kohaselt võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle pooled või Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaielnud (kohtuotsus Commerz Nederland, C-242/13, EU:C:2014:2224, punkt 26).

33 Teiseks, tulenevalt ELTL artikli 252 teises lõigus ettenähtust on kohtujuristi ülesanne avalikul kohtuistungil täiesti erapooletult ja sõltumatult teha põhjendatud ettepanekuid kohtuasjades, mis Euroopa Kohtu põhikirja kohaselt nõuavad tema osalust. Kohtujuristi ettepanek ega selleni jõudmiseks läbitud arutluskäik ei ole Euroopa Kohtule siduvad (kohtuotsus komisjon jt *vs*. Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, EU:C:2013:518, punkt 57).

34 Olles kohtujuristi ära kuulanud, leiab Euroopa Kohus käesoleval juhul, et tal on otsuse tegemiseks piisavalt teavet ning kohtuasja lahendamisel ei pea tuginema argumentidele, mille üle pooled ei ole vaielnud. Seetõttu ei ole suulise menetluse uuendamise taotlust vaja rahuldada.

Apellatsioonkaebus

Poolte argumendid

35 Komisjon esitab oma apellatsioonkaebuse põhjenduseks üheainsa väite, mille kohaselt rikkus Üldkohus, kui ta leidis, et komisjonil ei olnud õigust kohaldada juhtumi asjaoludele tagasiulatuvalt määrust nr 1370/2007, ELTL artikli 108 lõikeid 2 ja 3, artiklit 288 ja artikli 297 lõiget 1.

36 Komisjon märgib, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb ühelt poolt, et uut normi kohaldatakse varasema normi kehtimisajal tekkinud olukorra tulevaste tagajärgede suhtes viivitamatult, ja teiselt poolt, et liidu materiaalõigusnorme tuleb õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte järgimise tagamiseks tõlgendada selliselt, et neid kohaldatakse enne nende jõustumist tekkinud olukordade suhtes üksnes siis, kui nende sõnastusest, eesmärkidest või ülesehitusest ilmneb selgelt, et selline toime tuleb neile omistada.

37 Komisjon juhib tähelepanu, et vaid teine olukord kujutab endast uue normi tagasiulatuvat kohaldamist, ning järeldab sellest, et käesolevas asjas on otsustav küsimus selles, kas ebaseaduslik abi puudutab esimest või teist olukorda.

38 Komisjon täpsustab, et Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses komisjon *vs*. Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709), et tal on õigus uut normi kohaldada kõigi abikavade suhtes, sealhulgas juhul, kui abist on teatatud enne selle uue normi jõustumist.

39 Selle kohtuotsuse punktides 51 ja 52 leidis Euroopa Kohus komisjonil sõnul, et riigiabi kokkusobivuse hindamise reeglid, põhimõtted ja kriteeriumid, mis kehtivad kuupäeval, mil komisjon teeb otsuse abi kokkusobivuse kohta, võivad üldjuhul konkurentsiolukorra hindamiseks olla sobivamad, ning et abikavadest teatamine on vaid menetluslik kohustus, millel ei saa olla niisuguseid tagajärgi, et selle alusel määrataks kindlaks teatatud abi suhtes kohaldatav õiguslik raamistik.

40 Nii leidis Euroopa Kohus nimetatud kohtuotsuse punktis 53, et liikmesriigi poolt abist teatamine ei loo lõplikult määratletud õiguslikku olukorda, mis nõuaks, et komisjon võtaks selle abi siseturuga kokkusobivuse suhtes seisukoha, kohaldades teatise kuupäeval kehtinud norme.

41 Komisjon lisab, et kohtuotsuses Diputación Foral de Vizcaya jt *vs*. komisjon (C-465/09 P – C-470/09 P, EU:C:2011:372, punktid 125 ja 128) leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et ebaseadusliku abi suhtes uute normide kohaldamine ei puuduta varem väljakujunenud olukorda, vaid kehtivat olukorda, seejärel, et konkurentsipoliitika tõhus kohaldamine eeldab, et komisjon saab igal hetkel kohandada oma hinnangu selle poliitika vajadustega, ning lõpuks, et liikmesriik, kes abikavast komisjonile ei teata, ei saa mõistlikult eeldada, et seda kava hinnatakse normide alusel, mis kehtivad kava kinnitamise ajal.

42 Komisjoni sõnul ei olnud Üldkohtul õigus, kui ta tegi vaidlustatud kohtuotsuse punktis 55 vahet käesoleval kohtuasjal ja sellel kohtuasjal, milles tehti kohtuotsus Diputación Foral de Vizcaya jt *vs*. komisjon (C-465/09 P – C-470/09 P, EU:C:2011:372). Kuigi on tõsi, et see kohtuotsus puudutas komisjoni vastu võetud suunistes kindlaks määratud üleminekusätete õiguspärasust, oli Euroopa Kohtu hinnang laiema ulatusega ning seda võib *a fortiori* kohaldada määruste ja muude kohustuslike õigusaktide suhtes. Veel tuleneb nimetatud kohtuotsusest, et Euroopa Kohus ei olnud leidnud, et suuniseid oli kohaldatud tagasiulatuvalt.

43 Seetõttu on komisjon seisukohal, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 40–43 ja 46–48 tugines kohtuotsustele SIDE *vs*. komisjon (T-348/04, EU:T:2008:109, punktid 58–60) ja Itaalia *vs*. komisjon (T-3/09, EU:T:2011:27, punkt 61).

44 Tema hinnangul leidis Üldkohus nendes kohtuotsustes vääralt, et niisuguse abi kooskõla siseturuga, mis anti sellest komisjonile teatamata, tuleb hinnata abi andmise kuupäeval kehtinud normide alusel, sest Üldkohus tegi teatatud ja ebaseaduslikul abil vahet viisil, mis ei ole õiguspärane.

45 Komisjon täpsustab, et olukorda, mis on seotud antud abiga – olgu siis viimasest teatatud või mitte –, ei saa lugeda lõplikuks seni, kuni komisjon ei ole teinud otsust abi kokkusobivuse kohta siseturuga ja kuni otsus ei ole jõustunud. Kõigepealt võib kas komisjon või siseriiklik kohus kohustada isikut abi tagasi maksma kuni selle hetkeni, mil komisjoni ei ole abi heaks kiitnud ja heakskiitev otsus ei ole jõustunud. Edasi ei tohi liikmesriiki, kes rikub ELTL artikli 108 lõikes 3 ette nähtud abist teatamise ja abi andmise peatamise kohustusi, kohelda soodsamalt kui liikmesriiki, kes neid kohustusi järgib. Lõpuks puudub vajadus kaitsta ebaseadusliku abi saajat nende materiaalõigusnormide muutmise eest, mis kuuluvad kohaldamisele komisjoni poolt hinnangu andmisel selle abi kokkusobivuse kohta.

46 Komisjon on seega seisukohal, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis, et ebaseadusliku abi andmisest tulenevad eelised ja ebasoodsad asjaolud realiseerusid ajavahemikus, mil kõnealune abi välja maksti.

47 Nagu märkis kohtujurist Alber oma ettepanekus liidetud kohtuasjades Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs*. komisjon (C-74/00 P ja C-75/00 P, EU:C:2002:106, punktid 143 ja 144), kestab ebaseadusliku abi mõju kuni selle tagasimaksmiseni, kuna võrreldes konkurentidega tugevdab see abi saanud ettevõtja konkurentsiolukorda kestvalt.

48 J. Andersen ja Dansk Tog vaidlevad sellele argumentatsioonile vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

49 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt kohaldatakse uut normi varasema normi kehtivusajal tekkinud olukorra tulevastele tagajärgedele kohe. Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte kohaldamisala ei saa laiendada selleni, et see hakkab üldiselt takistama uue normi kohaldamist varasema normi kehtivusajal tekkinud olukordade tulevaste tagajärgede suhtes (kohtuotsus komisjon *vs*. Freistaat Sachsen, C-334/07 P, EU:C:2008:709, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 Seevastu tuleb liidu materiaalõigusnorme õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte järgimise tagamiseks tõlgendada nii, et need on enne nende jõustumist tekkinud olukordade suhtes kohaldatavad üksnes siis, kui selline võimalus nähtub selgelt nende sõnastusest, eesmärgist või ülesehitusest (kohtuotsused Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, punkt 49, ja komisjon *vs*. Freistaat Sachsen, C-334/07 P, EU:C:2008:709, punkt 44).

51 Seoses küsimusega, kas vaidlusalune abi puudutab enne määruse nr 1370/2007 kehtima hakkamist tekkinud olukorda või määruse nr 1191/69 kehtimise ajal tekkinud olukorda, mille mõju kestab veel sellel kuupäeval, siis tuleb meenutada, et määruse nr 1370/2007 artikli 8 lõikes 3 toodud üleminekusätted nägid ette, et 3. detsembril 2009 kehtinud avaliku teenindamise lepingud „[võisid] jääda kehtima oma tähtaja lõpuni" selles sättes ette nähtud maksimaalse kestuse piires, tingimusel et need lepingud olid „kooskõlas ühenduse ja liikmesriigi õigusega sõlmitud".

52 Määruse nr 1191/69 artikli 17 lõike 2 kohaselt ei kaasnenud sellega, kui veoettevõtjale maksti talle pandud avaliku teenindamise kohustuse täitmise eest hüvitist, ELTL artikli 108 lõikes 3 ette nähtud kohustust sellest teavitada, kui see hüvitis vastas nimetatud määruse II, III ja IV jaos ette nähtud tingimustele. Niisugust abi käsitati määruses nr 1191/69 siseturuga kokkusobivana.

53 Sellest järeldub, et abi, mis maksti veoettevõtjale välja veel määruse nr 1191/69 kehtimise kuupäeval ja mis vastas nimetatud määruse II, III ja IV jaos ette nähtud tingimustele, puudutas enne määruse nr 1370/2007 jõustumist lõplikult väljakujunenud olukorda.

54 Nendest kaalutlustest tuleneb, et komisjon oleks vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise ajal pidanud määruse nr 1191/69 kohaselt eelnevalt uurima aastateks 2000–2004 sõlmitud esimese avaliku teenindamise lepingu alusel välja makstud abi ja aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel enne 3. detsembrit 2009 välja makstud abi, et kontrollida, kas see abi vastas nimetatud määruse II, III ja IV jaos ette nähtud tingimustele ja kas selle puhul ei kehtinud ELTL artikli 108 lõikes 3 ette nähtud teavitamiskohustus.

55 Samas oleks komisjon pidanud määruse nr 1370/2007 kohaselt ja käesoleva kohtuotsuse punktis 51 nimetatud üleminekusätteid arvestades uurima, kas aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel alates 3. detsembrist 2009 välja makstud abi oli seaduslik ja siseturuga kooskõlas.

56 Seda järeldust ei lükka ümber Euroopa Kohtu praktika, millele komisjon viitab.

57 Esiteks ei saa komisjon tuletada ühtegi argumenti kohtuotsuse komisjon *vs*. Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709) punktidest 51 ja 52, kuna käesoleva kohtuasja asjaolud erinevad viidatud kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasja asjaoludest täielikult, sest see kohtuasi puudutas riigiabi, mis ei kuulunud kuupäeval, mil siseriiklik pädev asutus otsustas abi andmise, grupierandi määruse reguleerimisalasse.

58 Teiseks ei toeta kohtuotsuse Diputación Foral de Vizcaya jt *vs.* komisjon (C-465/09 P–C-470/09 P, EU:C:2011:372) punktid 125–128 samadel põhjustel mingil moel komisjoni argumenti, et käesolevas kohtuasjas kõne all olevat abi tuleb hinnata vaid määruse nr 1370/2007 alusel.

59 Kolmandaks, mis puutub argumenti, et ebaseadusliku abi tagasimaksmist võidakse nõuda kuni selle hetkeni, mil komisjon teeb selle abi suhtes otsuse, siis tuleb märkida, et käesoleval juhul ei ole vaidlusaluse abi ebaseaduslikkust ilmnenud.

60 Niisiis tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktides 54 ja 55 toodud kaalutlustest, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 46 leidis, et kogu vaidlusaluse abi kooskõla siseturuga oleks tulnud hinnata määruse nr 1191/69 alusel.

61 Seega tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada osas, milles Üldkohus – seoses aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel alates 3. detsembrist 2009 välja makstud abiga – tühistas vaidlusaluse otsuse artikli 1 teise lõigu.

62 Järelikult tuleb kohtuasi saata tagasi Üldkohtule, et ta teeks hagiavalduse kolme väidet analüüsides uue otsuse – arvestades määruse nr 1370/2007 artikli 8 lõiget 3 – vaidlusaluse otsuse seaduslikkuse kohta osas, milles selle otsusega tunnistati aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel alates 3. detsembrist 2009 välja makstud abi siseturuga kokkusobivaks.

63 Jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas rahuldamata.

Vastuapellatsioonkaebused

Poolte argumendid

64 DSB väidab, et määruse nr 1370/2007 kohaldamine käesoleva asja asjaolude suhtes – isegi kui eeldada, et see oli väär – ei mõjuta vaidlusaluse otsuse seaduslikkust, kuna määruse nr 1191/69 kohaldamine ei oleks võimaldanud asuda kõnealuse abi kokkusobivuse suhtes teistsugusele järeldusele.

65 DSB täpsustab siinkohal, et vaidlusaluse otsuse punktis 398 viitas komisjon määruse nr 1191/69 hindamiseeskirjadele, mida ta oli juba menetluse algatamise otsuse punktides 124–131 käsitlenud. Viimati nimetatud punktides analüüsis komisjon DSB sõnul selle määruse artiklit 14 ja jõudis järeldusele, et kõnealuse abi kokkusobivust tuleb hinnata EÜ asutamislepingust tulenevate üldpõhimõtete, kohtupraktika ja komisjoni otsustuspraktika alusel.

66 Eelkõige märkis komisjon, et nendest üldpõhimõtetest tuleneb, et hüvitis ei tohi ületada avaliku teenindamise ülesannete täitmiseks vajalikku, võttes arvesse kõnealuste ülesannete täitmisega seotud tulu ja sellest saadavat mõistlikku kasumit. Lõpuks esitas komisjon oma esialgse seisukoha küsimuses, kas see tingimus oli kõnealuse abi puhul täidetud.

67 Nii selgitavad vaidlusaluse otsuse ja menetluse algatamise otsuse sõnastus koosmõjus piisavalt põhjendatult, miks ei oleks määruse nr 1191/69 kohaldamine saanud viia teistsugusele tulemusele, kui see, mis tuleneb määruse nr 1370/2007 kohaldamisest. DSB toonitab, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on otsus piisavalt põhjendatud, kui selles viidatakse dokumendile, mis on juba otsuse adressaadi valduses ja mis sisaldab asjaolusid, millele institutsioon oma otsuses tugines (kohtuotsus Bundesverband deutscher Banken *vs.* komisjon, T-36/06, EU:T:2010:61, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

68 Seetõttu jõuab DSB järeldusele, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta kinnitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 50, et kõnealust abi hinnati üksnes määruse nr 1370/2007 alusel, ja selle kohtuotsuse punktis 58, et ta ei saanud asendada komisjoni hinnangut oma hinnanguga ega teha kindlaks, kas kõnealune abi oli määruse nr 1191/69 alusel siseturuga kooskõlas.

69 DSB leiab, et Üldkohus oleks vastupidi pidanud kontrollima, kas ühelt poolt määruse nr 1191/69 tõlgendus, nagu selle esitas komisjon, ja teiselt poolt tõlgendusest tehtud järeldused olid õiged. Selles osas tuletab DSB meelde, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et vaidlusaluse otsuse tühistamine õigusnormi rikkumise tõttu ei ole põhjendatud, kui normi rikkumata oleks komisjon teinud sama otsuse (kohtuotsused Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon, C-74/00 P ja C-75/00 P, EU:C:2002:524, punkt 122; CMA CGM jt *vs.* komisjon, T-213/00, EU:T:2003:76, punktid 101–103; González y Díez *vs.* komisjon, T-25/04, EU:T:2007:257, punkt 74, ning Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon, T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02, EU:T:2009:314, punkt 219).

70 Taani valitsus aga leiab, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 50 moonutas Üldkohus vaidlusaluse otsuse sisu, leides, et kõnealust abi hinnati vaid määruse nr 1370/2007 alusel. Sisuliselt esitab see valitsus DSB argumentidega identsed argumendid, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktides 65–67.

71 Taani valitsus lisab, et Üldkohus rikkus liidu õigust, kui ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 58 lükkas tagasi tema ning komisjoni ja DSB argumendid selle kohta, et määruse nr 1370/2007 kohaldamine oli üksnes vormiviga, mis ei saanud mõjutada vaidlusaluse otsuse sisu. Selle argumendi põhjenduseks viitab nimetatud valitsus kohtuotsustele González y Díez *vs.* komisjon (T-25/04, EU:T:2007:257, punkt 74) ja Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon (T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02, EU:T:2009:314, punkt 219).

72 Komisjon toetab sisuliselt nii DSB argumente, välja arvatud käesoleva kohtuotsuse punktis 69 kokkuvõtlikult esitatud argument, kui ka Taani valitsuse argumente, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktis 70.

73 J. Andersen vaidleb DSB ja Taani valitsuse argumentidele vastu. Eelkõige väidab ta, et kui Üldkohus leidis, et komisjon oli abi kokkusobivust analüüsinud vaid määruse nr 1370/2007 alusel, siis andis see kohus faktihinnangu, mida apellatsiooniastmes ei ole võimalik vaidlustada.

Euroopa Kohtu hinnang

74 Mis puutub niisuguste argumentide vastuvõetavusse, mille kohaselt oli komisjon analüüsinud kõnealuse abi kokkusobivust nii määruse nr 1191/69 kui ka määruse nr 1370/2007 alusel, mitte aga ainult määruse nr 1370/2007 alusel, nagu Üldkohus oli vaidlusaluses kohtuotsuses vääralt tõlgendanud, siis piisab, kui märkida, et selline tõlgendus on õiguslik hinnang, mitte lihtsalt fakti tuvastamine. Järelikult on need argumendid vastuvõetavad.

75 Sisulises küsimuses nähtub vaidlusaluse otsuse punktidest 304, 307, 314 ja 397, et komisjon märkis sõnaselgelt, et kõnealuse abi kokkusobivuse analüüs peab põhinema üksnes määrusel nr 1370/2007. Lisaks selgub selle otsuse punktidest 315–394, et komisjon tegi analüüsi tõepoolest vaid selle määruse alusel.

76 Kuigi on tõsi, et vaidlusaluse otsuse punktis 398 märkis komisjon, et määruse nr 1191/69 kohaldamine ei oleks kaasa toonud teistsuguseid järeldusi kui need, mis saadi määruse nr 1370/2007 alusel, ei võimalda selline märkus iseenesest tuvastada, et komisjon kohaldas kõnealuse abi kokkusobivuse hindamiseks tegelikult määrust nr 1191/69, nagu väidavad komisjon, Taani valitsus ja DSB.

77 Pealegi, kuigi komisjon märkis vaidlusaluse otsuse punktis 398, et määruse nr 1191/69 materiaalõigusnormid on „samasugused" nagu määruses nr 1370/2007, ei tõdenud ta siiski, et need oleksid identsed, mistõttu ei olnud käesolevas asjas täidetud Üldkohtu niisuguse praktika kohaldamise tingimused, millele DSB ja Taani valitsus tuginevad, nimelt kohtuotsused González y Díez *vs.* komisjon (T-25/04, EU:T:2007:257, punkt 74) ja Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon (T-30/01–T-32/01 ja T-86/02–T-88/02, EU:T:2009:314, punkt 219).

78 Mis puutub asjaolusse, et komisjon viitas vaidlusaluse otsuse punktis 398 sellele, kuidas ta oli menetluse algatamise otsuses käsitlenud ja tõlgendanud määruse nr 1191/69 hindamiseeskirju, siis piisab, kui märkida, et vastupidi DSB ja Taani valitsuse väitele ei sisalda viimati nimetatud otsus ühtegi hinnangut, mis võiks korvata selle, et kõnealust abi ei ole vaidlusaluses otsuses selle määruse alusel analüüsitud.

79 Menetluse algatamise otsuse punktides 83–90 ja 101–103, mis puudutavad riigiabi olemasolu küsimust, ning selle otsuse punktides 129–131, mis käsitlevad abi võimalikku kooskõla määrusega, piirdus komisjon sellega, et tõi ära poolte argumendid ja märkis, et ta kahtleb, kas DSB ja Taani valitsuse argumendid on põhjendatud.

80 Järelikult ei ole täidetud ka selle kohtupraktika kohaldamise tingimused, millele DSB viitab, nimelt kohtuotsus Bundesverband deutscher Banken *vs.* komisjon (T-36/06, EU:T:2010:61, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika), mille kohaselt on otsus piisavalt põhjendatud, kui selles viidatakse dokumendile, mis on juba otsuse adressaadi valduses ja sisaldab asjaolusid, millele institutsioon oma otsuses tugines.

81 Kui Üldkohus oleks kontrollinud – mida ta DSB arvates pidi tegema – vaidlusaluse otsuse punktis 398 toodud niisuguse väite põhjendatust, mille kohaselt ei oleks määruse nr 1191/69 kohaldamine juhtumi asjaoludele viinud teistsuguse tulemuseni, oleks ta pidanud kõigepealt hindama vaidlusaluse abi kokkusobivust nimetatud määruse alusel.

82 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt aga ei ole niisugune analüüs tühistamishagi lahendamisel Üldkohtu ülesanne, kuna Üldkohtul puudub pädevus asendada komisjoni majanduslik hinnang enda omaga (vt selle kohta kohtumäärus DSG *vs.* komisjon, C-323/00 P, EU:C:2002:260, punkt 43, ja kohtuotsus KME Germany jt *vs.* komisjon, C-272/09 P, EU:C:2011:810, punktid 93 ja 103).

83 Neil asjaoludel tuleb vastuapellatsioonkaebused jätta rahuldamata.

Kohtukulud

84 Kuna kohtuasi suunatakse tagasi Üldkohtusse, tehakse kohtukulude osas otsus hiljem.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu otsus** Andersen *vs.* komisjon (T-92/11, EU:T:2013:143) osas, milles Üldkohus seoses aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel alates 3. detsembrist 2009 välja makstud abiga tühistas komisjoni 24. veebruari 2010. aasta otsuse 2011/3/EL Taani transpordiministeeriumi ja Danske Statsbaneri vahel veoteenuste osutamiseks sõlmitud avaliku teenindamise lepingute kohta (riigiabi C 41/08 (*ex* NN 35/08)) artikli 1 teise lõigu.

2. **Jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Jätta vastuapellatsioonkaebused rahuldamata.**

4. Saata kohtuasi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtule, et ta teeks hagiavalduse kolme väidet analüüsides uue otsuse – arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1370/2007, mis käsitleb avaliku reisijateveoteenuse osutamist raudteel ja maanteel ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 1191/69 ja (EMÜ) nr 1107/70, artikli 8 lõiget 3 – otsuse 2011/3 seaduslikkuse kohta osas, milles selle otsusega tunnistati aastateks 2005–2014 sõlmitud teise avaliku teenindamise lepingu alusel alates 3. detsembrist 2009 välja makstud abi siseturuga kokkusobivaks.

5. Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.

Allkirjad